

MAGDA ISANOS

SCRIERI

Ediție, studiu introductiv, repere cronologice,
note și comentarii, referințe bibliografice
de Aliona GRATI

CUPRINS

<i>Magda Isanos – elogiul bucuriei de a trăi (Aliona Grati)</i>	5
<i>Repere cronologice: viața și opera</i>	38
<i>Notă asupra ediției</i>	51

POEZIE

POEZII (1943)

Pomii cei tineri	54
Cine va cânta	55
Departate sunt volburi	55
Nu știu cum s-a făcut	56
Lampa	56
În diminețile clare	57
Clipă, desfă-ți aripile	57
Viață, nu mă părăsi	58
Auz	58
Amiază	59
Înger din lumină	59
Când cel iubit	60
Flori	60
Întoarcere	60
Copilăria mea	61
Multe chipuri	62
Noapte	62
Cerul acela	63
Primăvara	63
Mă scald în zi	64
Pădurea	64
Cavalerul	64
Mama	65
Ion	66
Dimineață de primăvară	67
Zeii	67
Insulă	69
Rădăcina	69
La marginea cimitirului	70

Spital	
Febră	71
Solii pământului	71
Icoana	72
Îngerii	72
Păsările	73
Bătrâna	73
Zânele	74
Poemul femeii care iubea primăvara	75
Epilog	77

CÂNTAREA MUNȚILOR (1945)

Aștept anul unu	78
Zăriți veșnicul munte?	79
Doamne, n-ajung pân' la 'Tine?	80
Peste câmpiile viitoare	81
Pentru pace mă rog...	82
Cântarea adormiților	82
Aceste mâini	83
Cânt	84
Moartea prorociței	84
Dumnezeu	85
Nu pot înțelege de ce...	86
Din orașe arzând	87
Iartă-mă, frate	87
Am fost departe de oameni	88
De-am fi împărțit pe dreptate	89
Din dragostea de oameni	90
Mama	90
Voi n-ați aflat?	91
Mă gândesc la oamenii risipiți	92
Veac mare, veac larg	93
În pădurile țării mele	93
Sângele	94
Ospăț	96
Ei sunt săracii	98
Munții lumii, pe inima mea	98
Florile și fiecare sens luminos al lumii	99
Serile	99
Testament pentru fata mea	100
Am văzut și eu oameni plecând	101
Prin el am cunoscut norodul...	101

IMNURI PENTRU PĂMÂNT (1946)

Țara luminii	109
Îngerii morții	110

Ploaia	111
Nu vă scuturați, florilor... ..	112
Primăvară	112
În pădure	113
În crâng	114
Oamenii mă uimesc	114
Noapte	115
Confesiuni	115
Nicio frunză nu se clatină sus... ..	117
Fata	117
Bărbatul	118
Toamnă	119
Îngerul	119
Zâna	120
Lumina asta	120
Călătorie	121
Ții minte-ntâia ploaie?	122
Anotimpuri	122
Pâlc de stejari	123
Raiul	123
Logodnă	124
Bătrânul rege... ..	124
Duhurile pământului	125
Oglinzi	126
Cineva trebuia să iubească... ..	127
Rugăciune	127
Frumoase-s câmpiile vieții... ..	127
La-nceput, prin ferestre deschise	128
Întoarcere	128
Spital	129
Doamne, n-am isprăvit!	130
Doamne, unde-ai să ne-așezi pe noi?	131
Trebuie să plec astă-seară	132
Cel puțin, legănați-vă, ramuri... ..	132
Plecând	133
Copilul meu, să nu mă cauți	134
Cortul singurătății	135
Echinox	136
Zâne de rouă	137
Imnuri pentru pământ	138
Imn pentru soare	139
Râuri sfinte, mări netulburate	140
Urcați ca fumul, imnuri liniștite!	140
Pustnicul	141
N-auzi cum bat și cheamă?	142

În asfințit	143
Nuntă	144

ANTUME ȘI POSTUME DIN PERIODICE (1932-1948)

Aș vrea un basm	145
Primăvara	145
Gelozie	146
Toporași	147
Macii	148
Doriința	149
Toamna	149
Caisul	150
Cuvântul Evei	150
Dragostea mea	151
Jucăria	151
Rochia	152
Învrăjbire	153
Blestem	153
Lacul	154
Calul de la birja de noapte	155
Ultimul sărut	156
Logodnă de primăvară	156
Risipire	157
Vis vegetal	157
Murim... ca mâine	158
Capricii	159
Romanță	159
Rugăciune în pădurea de brad	160
Regret	161
Fragment	161
Interior	162
Fata bătrână	162
Mai sunt câteva veri	163
Așteptând	163
Ca florile ne-am supus	164
Dragostea	164
Insula scufundată	164
Visul e-aproape... ..	166
Veac de sânge	167
Acum, dimineața	167
Albastre sunt serile	167
Dormiți, dormiți... ..	168
Să vă cânt, fructe... ..	169
După ce... ..	169

[O, primăvară...]	170
Iarba	171
VARIANTĂ	171
Întâlnire-n noaptea de primăvară	172
Rătăcind cu luna	172
Gândește-te, n-ar fi păcat...	173
Cântecul deșertăciunii	174
Stângăcie	175
Strofele poetului bolnav	175
[Când fânul cosit...]	176
Între oglinzi	176
[Acuma cântecul s-a sfârșit...]	177
[Ca niște pași...]	177
Străbunii	178
Ciuta	178
Floare rară	179
Fata de cincisprezece ani	179
Înrudire	180
Sapho	180
Naufragiu	181
Seară de primăvară	181
Torentul	182
Mâna ta	182
Belșug trist	183
[Eu nu regret...]	183
Cum povestește viața	184
Daruri	184
Lectură	185
Insomnie	185
Triumful iubirii	186
Vorbele la care mă-ntorc	187
[Iubirea...]	188
Ultima zi	189
Țara amintirilor	189
Vis vegetal	190
[Câte lucruri...]	191
Scăldătoarea-n zori	192
În lumea asta...	192
[Cu ochii mei...]	193
Dimineața-n baltă	193
Apus	194
Casa	195
Nu-i vina mea	195

Dimineata	196
Plâng mortii	196
Crăciunul altora	197
Înțelepciune	198
Târziu	198
[Aș vrea...]	199

**POEZII ANTUME ȘI POSTUME APĂRUTE ÎN PERIODICE
ȘI PUBLICATE ÎN VOLUMUL „CÂNTAREA MUNȚILOR” (1988)**

Grădinărie	200
Atavism	200
După scriptură	201
Cântarea păstoritei	201
Ziua mea netrăită	202
Amurg	202
În cimitir	203
Flori adormite	203
Săracii	204

**POEZII PUBLICATE ANTUM ÎN PERIODICE
ȘI NEPUBLICATE ÎN VOLUME**

Ploaie	205
Greșeală de tipar	205
Bunicul	206
Călătorul	206

POEZII INEDITE DIN DACTILOGRAMA II

Singură stau...	208
Viața	208
Cina cea de Taină	209
Agonii	209
Mă gândesc ca la rudele mele...	210
Fericită de trandafirul zilei	211

DIN „MANUSCRISUL DE LA DRĂGANU” (1944)

Imnul verdelui văratec	212
Râuri sfinte, mări netulburate	212
Râuri	213
Imnul soarelui	213
[Urcați ca fumul jertfelor străvechi]	214
[Am scris cartea asta ca un copac]	215
[Ușa s-a-nchis...]	216
[Plină de bucurie m-am deșteptat...]	216

Creionări	218
Inseparabilele	219
Despre iubirile mari	219
Îngerii	221
Magistrata	222
Studenta	224
[Orașul cu minuni] (Domnișoara Vanda)	225
Toto	227
Omul cu cizme roșii	231
Poarta în oglindă	234

PUBLICISTICĂ

<i>Ivan Turbină</i> , povestire pentru copii	238
G. Călinescu - <i>Enigma Otiliei</i>	239
Victor Măgură - <i>Tâmpile în flăcări</i>	241
Georgeta Mircea Cancicov - <i>Moldovenii</i>	243
Mary Webb - <i>Vulpea</i>	244
Marcu Beza - <i>Cartea cu amintiri</i>	245
[Cetim cu surprindere...]	246
[Copiii îngheață de frig...]	247
[Stau lângă o școală primară...]	248
[Milă pentru fasciști?...]	249
[Răspuns unui tânăr]	250

LUCRĂRI ÎN COLABORARE CU EUSEBIU CAMILAR

<i>Focurile</i> , dramă în 4 acte	254
Leonid Soloviov. <i>Minunata istorie a lui Nastratin Hoge</i> . Traducere din limba rusă	309

CORESPONDENȚĂ	435
NOTE ȘI COMENTARIU	528
ICONOGRAFIE	545

POEZII (1943)

POMII CEI TINERI

Pomii cei tineri, în dimineața de marți,
unii lângă alții au stat să se roage –
frunțile lor străluceau inspirate deasupra
pământului încă-n zăpezi.

Și-n aerul în care nu erau zboruri,
pomii, ale căror umbre nu se născuseră,
cântau un imn pentru viață,
ca niște oameni goi și frumoși ei cântau:

„Soare de-aramă, zeu popular printre plante,
privește oastea noastră-ndrăzneță;
ici-colo aerul e rumen de tot printre ramuri,
că viitoarele fructe acolo vor sta...

Noi nu ne-nchinăm de fel și nu plângem,
ci pregătim un loc cât mai înalt pentru cuiburi
și pregătim o orgă de brazi pentru vânturi,
soare de-aramă, zeu totdeauna rotund...

Ni s-a povestit despre tine-n pământ,
când nu cunoșteam dimensiunile cerului;
ni s-a povestit despre tine-n leagănul cald.
Semințele-n somn visau că există colori,
roșu, albastru, gri, minunate colori.
Tu, peste frunțile noastre, soare, cobori.
Și noi vom da fructe, și noi vom fi hore de flori.
Gloria noastră toată-n vârful se presimte”.

Și-un curcubeu pe deasupra tulpinelor strimte
cade vestind: nu moarte, desigur, nu moarte,
pomilor tineri în dimineața de marie.

CINE VA CÂNȚA

Cine va cânta cântecul mare,
în care să-ncapă pământul și toate
lucrurile blânde și întunecate,
rădăcini, amintiri amare?

Un cântec aproape neauzit
prin care să poată turmele trece –
și seara să crească înaltă și rece,
un cântec de pom desfrunzit.

Lumină, lumină, din nou tu cazi,
și cântecul vieții n-a răsunat.
Mereu cheltuindu-mă-n timpul bogat,
eu sunt ca un cer printre brazi.

Trebuie să preamăresc ceva și să mor.
Slavă pământului plin de morminte...
Trebuie să scriu, cu puține cuvinte,
de țarini și oamenii lor.

DEPARTE SUNT VOLBURI

Departe sunt volburi, furtuni.
În insula noastră calmă noi așteptăm.
Fiecare-n insula noastră visăm.
Cine pentru frunțile noastre-mpleti-va cununi?

Căci frunțile ni-s anume boltite
pentru-a purta cununi înflorite.
Au trăit, se va spune,-n această cetate.
Au trăit, au murit în simplitate.

Se va vorbi despre noi. Nu-i ciudat?
Pentru că stând în insula noastră-am visat,

am fost tineri și-am avut lumină multă de dat,
până-am scăzut și ne-am întunecat.

Se va vorbi despre noi. Nu-i ciudat?

NU ȘTIU CUM S-A FĂCUT

Nu știi cum s-a făcut.
Tinerețea s-a dus, a trecut.
Arcul sprâncenelor mele s-a mai lăsat.
Nu mai e mândru și încondeiat.

Ce s-au făcut zilele răsunătoare,
vara mea cu grâu și cicoare?
N-am să caut, n-am să-mi aduc aminte.
Toate erau mai frumoase-nainte.

Lumina egală
nu m-ademenește, nu mă-nșală.
Toate fructele spre care-am râvnit
s-au copt și-n vis din nou au înflorit.

Da. Nu știi cum s-a făcut.
Pământu-i mic și zările-au scăzut.
Nu se petrec minuni și nu cad stele,
ca-n nopțile copilăriei mele.

LAMPA

S-aprinde-n oglindă lampa bătrână
cu picior și bonetă de-atlas –
și nu știi, eu povestesc, sau ea, fără glas,
amândouă cuprinse-n lumină.

Noaptea uneori se desface ușor,
c-un sunet de mătase lovită sau zbor,
trece-albăstrind toate zările,
până unde stau singure mările...

Dreaptă luci tinerețea mea, ca o sabie,
și fiecă vis păzit de dânsa-nflori;

buzele mele spuneau uneori: „Voi muri...”,
însă pe toate mărilor-aveam o corabie.

ÎN DIMINEȚILE CLARE

Uneori, în diminețile clare,
mă uit drept în soare râzând
și nu pot crede c-am să mor în curând;
viața mea sună înalt, fără-ntristare.

Cred în ea, cred în numele ei
și-n colorile-anotimpului meu,
sveltă ca mestecenii, mereu,
să freamăt aș vrea, în soarele-acesta dintăi.

Poate nu va fi seară, poate nu va cădea
în putred octombrie fruntea-mi aprinsă;
în glumă pun mâinile mele pe piept și zic:
viața e stinsă de mult, viața e stinsă...

Însă mai plin decât grădinile-n vară,
sângele meu sună atunci ridicând
o dulce-auroră-n obrajii de ceară:
o, nu-i adevărat c-am să mor în curând...

CLIPĂ, DESFĂ-ȚI ARIPILE

Clipă, desfă-ți aripile tale bogate;
mările se clatină departe,
undeva un curs de râu s-abate,
oamenii se nasc, oamenii s-acopăr cu moarte...

Și tu, nesigur, îndepărtat anotimp...
Nouri și soare și iarăși nouri adânci,
ca și când pe rând se descopăr frunți gânditoare,
toate se-ntunecă, se luminează pe rând,

până ce luna lovește umbrele toate;
iată mormintele, țărnul scânteie gol,
și-n casa de piatră fântânile cântă culcate,
dulce răsună brățărilor, părul domol.

VIATĂ, NU MĂ PĂRĂSI

Viață, nu mă părăsi în răsăritul acesta,
 privește fruntea mea de pe-acum aurie.
 Și aerul din cauza viitoarelor fructe
 e rumen și plin.

Viață, -ncălzește puțin începutul acesta,
 ascultă numele meu de pe-acuma sonor.
 O pasăre zbura-n cea dintâi zi repetându-l,
 și pomii ceilalți atunci mă luară de mână:
 - Hai să-nflorim...

Tu nu mi-ai spus despre toamna frunzelor roșii,
 tu nu mi-ai spus despre moartea copiilor,
 nici pentru ce trandafirul sălbatec
 râdea-n cimitir...

AUZ

Căzând din nori,
 ploile capătă crengi și flori.
 Aud și vizuinile și-aripa
 care bate deasupra mea clipa.

Piticii care bat pe sub pământ,
 căutând vâna de aur, râul sfânt,
 ochii diamantului nesăgetat
 și degetul unui urs împărat.

Toate le-aud.
 Și-auzul încă mi-i crud.
 Clopotul sângelui molatic, rotund
 ține veștile care nu mai pătrund.

Ține veștile de la stea,
 să n-ajungă în inima mea.
 Ține veștile de la șerpui de casă,
 și-n amiaza cuprinsă mă lasă
 să cad și s-adorm profund,
 clopotul sângelui molatec, rotund.

Nu știi ce-a fost mai demult.
Am uitat. Din trecut m-am ales
ca să fiu singură, ca să te-ascult
înainte de-amurg și cules.

Cu fiecare lucru, azi știi,
mă-nrudesc și de zarea mea ții.
Revolta s-a făcut surâs, durează
această plină, fără greș amiază.

Ce-a fost mai demult am uitat.
Poate-am dormit și-am visat.
În bulbii de morcovi și cepe
e încă un vis care-ncepe.

În toate-i prea multă lumina.
Soarele l-aș culege cu mâna.
Dar pân' la urmă eu voi fi cules
și voi cădea în întunec des.

ÎNGER DIN LUMINĂ

Înger din lumină, roagă-te pentru mine,
ieși din casa ta zidită-n rază
și zi: „Doamne, mă rog pentru pâine,
pentru somn și liniște-n amiază”.

Mâinile mele grele nu se ridică.
Îngere, m-aș ruga și mi-i frică;
însă tu cu aripa roagă-te tare și zi:
„Să fie cu soare, să treacă repede ultima zi...”

CÂND CEL IUBIT

Când cel iubit departe plecase,
toate s-au retras în liniștea lor,
numai vremea nefolositoare rămase
și numele-n suflet, sonor.

Moartea veni atât de simplu, tăcut.
Mâinile care nu puteau cuprinde-au zăcut,
puse una lângă alta, cum sunt uneori
anume așezate unelte sau flori.

Părea că n-au fost niciodată
verile nalte, toamnele-n zarea cu steme.
Sub iarbă, poate, sânul mic de fată
respiră încă noaptea și se teme.

FLORI

Vijelioase flori, din pământ aburind,
ca niște strigăte cresc, saltă zâmbind.
Care e vrerea lor gingașă-n vreme?
Noaptea-n grădinile mari nu se vor teme?

Însă-n mijlocul lor, bolnav de vis,
ochiul lui Dumnezeu șade deschis...
Haina lui mirosind a ierburi și cer –
fără să știe orașul de piatră și fer.

Mâinile micilor flori intră-n pământ.
Morții când le sărută știu dacă-i vânt,
și de pe dânsule sorb ploaia și veștile.
Astfel, în flori își deschid morții fereștile...

ÎNTOARCERE

Vor fi și-atuncea ierburi și zăpezi...
Tu, ochi, cum ai să rabzi să nu le vezi?
„Ba nu, mai pe-nnoptate-am să mă scol,
să dau livezii, stupilor ocol,
să mângâi lemnul ușilor de-acasă
și păpușoi galbeni pe mătăasă.

Dulăii vor veni să mă miroase,
cu boturile negre, somnoroase,
și gudurând spinările: «Stăpână,
de unde vii, că miroși a țărână?»...”

COPILĂRIA MEA

Mi-i fraged sufletul, până pe buze mi-i fraged,
poate de iarba ce crește acuma la noi;
cu bice de aur trec sub fereastra mea ploii –
stau singură și-mi aduc aminte de multe:

Când eram mică legasem un leagăn de-o creangă.
„Vreau s-ajung steaua de-acolo...” strigam bunicului.
O, cât de sus s-au suit dușmănoasele stele...
Nu le mai văd, le-am uitat lumina curată.

Mi-i inima tristă. Mama mi-a scris c-au tăiat
pomii din fundul grădinii, leagănul putred;
odată cu dânsul, va fi căzut în buruieni
copilăria mea – și o mănâncă furnicile...

II

Cine povestește în mine, cine
mi-aduce aminte c-am trăit acolo,
în țara dintre sobă și genunchii bunicului,
întâia poveste cu zmei?

Vă voi face să trăiți de-a pururi,
ani duși, miraculoase răsărituri.
Deasupra gardului unde lumea sfârșea,
azi știu, de-acolo începea tărâmul zmeului.

Însă toate s-au sfârșit odată,
când ardeau lumânările ziua.
Bunicul dormea într-o cutie frumoasă –
și l-au luat și l-au dus pe sub marii castani.

Toată noaptea m-am temut pentru dânsul.
Văzând că nu se mai întoarce, ziceam:

„Dacă se-ntâlnește cu scorpia? Haide,
Azor, să ne ducem la el”.

Și singură mai târziu am plecat.
Pe tărâmul zmeului mișună oameni.
În jurul inimilor lor un șarpe mic
se-ncolăcește; ei sunt triști și răi.

Dar pentru dânșii scriu poemele mele,
scutur deasupra lor copacii de-atunci și ploile:
amintiți-vă că sunt copii pe lume,
și plante albastre, și duioșii câini.

MULTE CHIPURI

Multe chipuri s-ascund în oglinzi,
obraji și mâini ca nuferii deschise,
străbat la suprafața multor vise
străbunii mei cucernici și plăpânzi.

Știu eu de câtă vreme n-au merinde?
Știu eu de când ca umbre rătăcesc?
Oglinda-ncet răsună și s-aprinde
și-n fundul ei pădurile-nverzesc.

Și mâna mea se face grea, precum
sunt cele care-or fi murit de-acum.
Ascult cum plouă nopțile și-aștept
un arbore să-mi crească peste piept...

NOAPTE

Cât de-ncet acei fulgi de-ntuneric căzură,
deasupra lumii, ca o cenușie nedumerire.
până ce neagra noapte cu stoluri veni.
Totul ca-n apele adânci acuma era,
pomii atenți, casele, însăși lumina
era undeva în calma, umeda noapte,
ce nevăzută zâmbea.
Și timpul însuși mai curgea acolo

prin umbră ca printr-un pământ afânat.
 Dar cine respiră ușor, fericit?
 Poate păsări ce se visează zburând.
 Noapte. Dumnezeu însuși sărută
 cu gura lui neagră pământul,
 ca și când cu duioșie ar spune:
 „Haide, -nvățați-vă câte puțin să muriți...”

CERUL ACELA

Cerul acela fără de grabă căzu
 și mirosi albastru lângă mine,
 la ceasul trist când stelele luceau
 cum cupele pe jumătate pline.

Ca ochii obosiți de vis, așa
 se desfăceau astralele pleoape,
 și tulbure, ca-n fundul unei ape,
 cocorii nopții, ultimii, treceau.

Era hotar și liniște-n hotare
 de s-auzea cum florile trosnesc,
 ca niște-aripi de înger care cresc
 departe, -n mari grădini neștiutoare.

PRIMĂVARA

Frumoșii arbori dorm acum sau zac;
 zadarnic ai asculta pieptul lor mut,
 pe care mușchi și zăpezi au crescut.
 Însă crengi noaptea-n cer se desfăc.

Apoi deodată zările-nfloresc
 și clopote mari, clopote s-aud,
 departe-n cerul vesel și rotund
 hulubii albi și roșii se rotesc.

Tu, feciorelnică lume, bună-vestire
 de undeva din pământ suie spre tine;
 soarele-i ca un inel subțire.
 Sună-n salcâmul pustiu verile pline.

Mă scald în zi ca un copil în râu.
N-am ieri, nici mâine, și voioasă-n uliți
privesc cum trece soarele cu suliți,
și mă gândesc la vară și la grâu.

Voi scrie despre-acea necruțătoare
bucurie de-a fi tânăr sub soare;
cu fruntea lângă cer voi scrie despre viață.
Tu, sărută-mi cartea, dimineață...

Fereastra se umple de-amurg și-ngândurată
se uită la mine cum mă bucur și cred –
ca și când eu am scornit grădina-ntomnată,
și stelele nalte, și coarnele scunde de ied...

PĂDUREA

Pădurea, când s-a făcut toamnă târziu,
a scoborât, ca pe niște odoare,
clopotele ei de verdeață răsunătoare,
de care faurii pământeni nici nu știu...

Și ea – bătrâna – le-ngropă ca pe morți
aceste clopote de stejari și de ulmi,
ce scufundate-n pământ mai visau despre culmi
și dulce prin somn sunau după grelele porți.

Atunci ca orbită lumea rămase,
crezând că mai vede înflăcăratele coame,
în vreme ce putred sânge de poame
spre buzele fetelor moarte-ncepea să se lase...

CAVALERUL

Ploaia de primăvară singură,
cu suliță și cu chivară,
a trecut prin pădure la pas,
pe calul ei verde.

În glumă-implinind minunile,
mugurii pocneau ca alunele,
și-atingându-i haina și părul,
înfloreă măcieșul și mărul.

Cu platoșă strălucind și cu pene
deasupra coifului său, alene,
cumpănindu-se și visând războaie,
trecea tânăra ploaie.

Gorunii spuneau: „Făt-Frumos,
dă-te de pe calul tău jos.
Aici doarme pajura și balaurul,
strălucind la soare ca aurul”.

Sub copite, sub potcoave mici,
se trezeau popoare de furnici.
Un melc mare auzea din casă
iarba cum crește grasă.

Se făcea senin, mai senin.
Cavalerul pălea ca un crin.
Nu i se vedea coiful, nici fața.
Îl fura soarele, ceața.

Calul cădea în genunchi și cădea
sulița, în vârf cu o stea.
Numai steagul în zare se vede,
pentru cine nu crede.

MAMA

Cu-ncetul, spațiul s-a mai lărgit.
Lucrurile devenind bogate-au sunat,
zările ca piepturi de dor s-au mișcat,
căt-re mine venind.

De fapt, eram Cenușăreasa, eram
cea care poartă viața și cântă,